

YTTRANDE

Datum
2019-02-11

Diarienummer
1.1.3-2018-07140
GD-2019-25

Ert diarienummer
U2018/04219/UH

Handläggare
Jeanette Johansen

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Framtidens specialistsjuksköterska – ny roll, nya möjligheter (SOU 2018:77)

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansierare och forskningspolitisk rådgivare.

Sammanfattning

Vetenskapsrådet tycker att det är bra att man ser över specialistsjuksköterskeutbildningen så att den bättre ska kunna möta hälso- och sjukvårdens föränderliga behov. Framtidens utmaningar, till exempel inom individanpassad behandling och vård, kommer att kräva att specialistsjuksköterskor har utökad förståelse och kompetens för genomförandet av forskningsuppgifter och projekt för att kunna tillgodogöra sig nya forskningsresultat och behandlingsmetoder och kunna erbjuda kunskapsbaserad och jämlik vård.

Vetenskapsrådet delar dessutom utredningens bedömning att den vårdvetenskapliga forskningen behöver stärkas. Däremot anser vi att forskningsanknytningen i de föreslagna förändringarna i examensmålen i specialistsjuksköterskeutbildningen är för svag. Detta trots utredningens ambition att förslagen så långt som möjligt ska vara förankrade i forskningen för att stärka kopplingen mellan utbildningen och den evidensbaserade vården.

Vidare anser Vetenskapsrådet att de föreslagna examensmålen för både specialistsjuksköterskeutbildningen och utbildningen till avancerad klinisk specialistsjuksköterska (AKS) bör ses över så att progressionen från sjuksköterskeutbildningen blir tydligare, inte minst inom huvudområdet omvårdnad/vårdvetenskap samt vetenskaplig metodik. Dessutom bör examensmålen harmoniseras med examensmålen för de generella examina på motsvarande nivå – magister- och masterexamen – både för att stärka forskningsanknytningen och för att skapa goda förutsättningar för studenterna att kunna tillgodogöra sig en fortsatt forskarutbildning.

Vetenskapsrådet ser därför med viss oro på en del förslag i betänkandet som vi anser till viss del försvagar specialistsjuksköterskeutbildningens forskningsanknytning och försämrar möjligheterna att gå vidare till en forskarutbildning.

Motivering

För att kunna erbjuda en kunskapsbaserad och jämlik vård, samt bibehålla forskning av hög kvalitet, krävs en nära koppling mellan vården och den akademiska forskningen. Att framtida specialistsjuksköterskor förmår att kritiskt granska och tillgodogöra sig forskningsresultat och nya behandlingsmetoder är därmed av största vikt både för att de ska kunna erbjuda en kunskapsbaserad och jämlik vård och för att kunna möta hälso- och sjukvårdens föränderliga behov.

För vårdvetenskaplig forskning av hög kvalitet är det dessutom av avgörande betydelse att det finns en koppling mellan kliniskt verksamma specialistsjuksköterskor och den akademiska forskningen. Det är därför mycket viktigt, inte minst för rekryteringen av framtida forskare inom vårdvetenskap, att specialistsjuksköterskorna under utbildningen tränas i vetenskaplig metodik och vetenskapliga frågeställningar och förbereds för en fortsatt forskarutbildning. Vidare spelar specialistsjuksköterskorna en mycket viktig roll som forskningssjuksköterskor i många kliniska studier, vilket ställer krav på kunskap inom såväl vetenskaplig metodik som vetenskapliga frågeställningar.

Vetenskapsrådet har synpunkter på följande delar i betänkandet.

9.3.3 Krav på systematisk och fortlöpande fortbildning (s 413-422)

Vetenskapsrådet ställer sig positiv till utredningens förslag om krav på systematisk och fortlöpande fortbildning, men vill poängtera vikten av att detta också omfattar fortbildning inom vetenskaplig metodik och frågeställningar. Framtida specialistsjuksköterskor måste kunna granska och tillgodogöra sig forskningsresultat och nya behandlingsmetoder i sitt dagliga arbete för att de ska kunna erbjuda en kunskapsbaserad och jämlik vård.

9.5 Avancerad klinisk specialistsjuksköterskeexamen (s 433-446)

Vetenskapsrådet har inget att erinra mot förslaget att införa avancerad klinisk specialistsjuksköterska som nytt reglerat yrke, men vi instämmer

i utredningens bedömning att examensmålen behöver bli föremål för fortsatt beredning för att nå den slutliga utformningen. Progressionen jämfört med sjuksköterskeexamen och specialistsjuksköterskeexamen behöver bli tydligare, särskilt inom huvudområdet omvårdnad/vårdvetenskap samt vetenskaplig metodik. Det vore dessutom önskvärt att examensmålen harmoniserades med examensmålen för den motsvarande generella examen – masterexamen. Detta för att både stärka forskningsanknytningen i utbildningen och för att skapa goda förutsättningar för studenterna att kunna tillgodogöra sig fortsatt forskarutbildning. I dagsläget ställer dessutom vissa lärosäten krav på en magister- eller masterexamen för behörighet till utbildning på forskarnivå. Exempel på examensmål för masterexamen som tydligare borde ingå i examensmålen för AKS är:

- visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen
- visa förmåga att kritiskt och systematiskt integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper
- visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

9.6 En ny examensbeskrivning för specialistsjuksköterskeexamen (s 446-478)

Vetenskapsrådet instämmer i utredningens bedömning att vårdens snabba förändring kräver att specialistsjuksköterskan kan följa med i kunskapsutvecklingen och därför måste ha en utbildning som är väl förankrad i vetenskap och beprövad erfarenhet. Däremot anser vi inte att forskningsanknytningen och träningen i vetenskaplig metodik är tillräcklig i de föreslagna förändringarna i examensmålen. Vidare anser vi att progressionen jämfört med sjuksköterskeexamen behöver bli tydligare och att examensmålen bör harmoniseras med examensmålen för den motsvarande generella examen – magisterexamen. Detta för att stärka forskningsanknytningen i utbildningen och för att skapa goda förutsättningar för studenterna att kunna tillgodogöra sig fortsatt

forskarutbildning. I dagsläget ställer dessutom vissa lärosäten krav på en magister- eller masterexamen för behörighet till utbildning på forskarnivå. Exempel på examensmål för magisterexamen som tydligare borde ingå i examensmålen för specialistsjuksköterskeexamen är:

- visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen
- visa förmåga att integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information
- visa förmåga att muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper
- visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att arbeta i annan kvalificerad verksamhet
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Vetenskapsrådet tillstyrker förslaget om ett nytt examensmål gällande kunskap om användning av digitala hjälpmedel. Med dagens snabba utveckling av hälso- och sjukvårdens infrastrukturer, där digitalisering spelar en stor roll, är det av stor vikt att studenterna får kunskap om användning av digitala hjälpmedel och dess möjligheter och utmaningar inom såväl hälso- och sjukvården som forsknings- och utvecklingsarbete.

Vetenskapsrådet instämmer i utredningens bedömning att det är nödvändigt att reglera omfattningen för det självständiga arbetet. Vetenskapsrådet tillstyrker därför förslaget om att det självständiga arbetet ska omfatta minst 15 högskolepoäng (hp). Detta innebär dessutom en harmonisering mot kraven på det självständiga arbetet för magisterexamen och kommer att leda till att studenterna får bättre förutsättningar att klara av studier på forskarnivå. Dessutom ställer många lärosäten krav på ett självständigt arbete om minst 15 hp för behörighet till utbildning på forskarnivå.

9.8.2 Avtal motsvarande ALF-avtalet bör ingås mellan staten och vårdgivare (s 483-489)

Vetenskapsrådet är i grunden positiv till förslaget om ett så kallat VULF-avtal. Vetenskapsrådet delar dessutom utredningens bedömning att den vårdvetenskapliga forskningen behöver stärkas och är positiva till

förslaget att den vårdvetenskapliga forskningen ska få ökade forskningsmedel. Vi ser dock en risk att ett VULF-avtal skulle bli mycket komplext och tungrovt med många parter och vi förespråkar därför en grundlig genomgång av förutsättningarna för ett sådant avtal innan slutgiltig ställning tas i frågan.

9.8.3 Förenade anställningar (s 490-495)

Vetenskapsrådet instämmer i utredningens bedömning om vikten av att yrkesverksamma specialistsjuksköterskor engageras i undervisningen genom någon form av förenade anställningar, vilket även skulle stärka kopplingen mellan vård och akademi. Detta är dessutom av stor betydelse både för att stimulera specialistsjuksköterskor att disputeras och för att kunna låta disputerade specialistsjuksköterskor fortsätta forska och undervisa och samtidigt verka i vården. Vidare instämmer vi i slutsatsen att det behövs transparenta och formella beslutsstrukturer och regelverk för att underlätta inrättandet av sådana förenade anställningar. De föreslagna förändringarna i högskolelagen och högskoleförordningen är en väg att gå, men Vetenskapsrådet vill inte utesluta andra möjliga vägar.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Sven Stafström i närvaro av rådsdirektören Ann Fust, chefsjuristen Anna Hörnlund och ansvarig för ALF-kansliet Jeanette Johansen, föredragande. I den slutliga handläggningen har huvudsekreteraren Jan-Ingvar Jönsson deltagit.

Sven Stafström
Generaldirektör

Jeanette Johansen
Ansvarig för ALF-kansliet